

GUSTAV MEYRINK

Rostliny dr. Cinderelly

Vidíš, to tamta malá černá bronz mezi svícny je příčinou všech mých prapodivných zážitků v posledních letech.

Jako články řetězu zapadají do sebe všechna ta příznačná zneklidnění, jež mi vysávají životní sílu, a sleduji-li ten řetěz zpátky do minulosti, vždy najdu týž výchozí bod: tuhle bronzovou sošku.

I kdybych si nalhával jiné příčiny — vždycky se vynoří jako milník u cesty.

A kam ta cesta povede, jestli ke světlu poznání, nebo dál ku stále větší hrůze, to nechci vědět a raději se upínám ke krátkým dnům odpočinku, které mi osud dopřává až do dalšího otřesu.

Vyhrabal jsem ji z písku pouště v Thébách — tu sošku - docela tak náhodou, jen holí, a od prvního okamžiku, kdy jsem si ji pozorněji prohlédl, přepadla mě chorobná zvědavost, abych vypátral, co vlastně znamená. — Jakživ jsem přece nebýval tak posedlý po vědění!

Zpočátku jsem se vyptával všech možných badatelů, ale bez úspěchu.

Jenom jakýsi slavný sběratel asi tušil, o co jde.

„Napodobenina egyptského hieroglyfu,“ mínil; a to podivné sepětí rukou figurky že určitě znamená nějaký neznámý extatický stav.

Vzal jsem si bronzovou sošku s sebou do Evropy, a neminul snad večer, abych se nezadumal nad jejím tajným smyslem a nezahloubal se do nejpodivnějších myšlenek.

Zmocňoval se mě hrůzný pocit: že se zabývám něčím jedovatým, zlovolným, co se s potměšilým uspokojením nechává vylupovat z kletby neživosti, aby se to později na mě přisálo jako nevyléčitelná nemoc a zůstalo pak temným tyranem mého života. A jednoho dne, při čemsi zcela nedůležitém, mi bleskla hlavou myšlenka, která mi tu hádanku rozluštila, a přišla tak nečekaně a s takovou silou, že jsem zůstal jako omráčený.

Tyhle bleskové nápady jsou v našem vnitřním životě jako meteory. Nevíme, odkud se vzal, vidíme jen, jak se doběla rozžhaví a jak dopadá. - - Je to skoro jako pocit strachu - - potom tichounké - - tak — tak, jako by někdo cizí. - - - Co jsem to jen chtěl říci?! — Promiň, bývám někdy tak divně roztržitý, od té doby, co za sebou vleču tu ochrnulou levou nohu. — — Nu ano, tedy odpověď na mé přemýšlení tu byla zčistajasna, jako na dlani: *Napodobit!*

A jako kdyby to slovo prolomilo zeď, tak ve mně vyrazila záplava poznání, že jedině *toto* je klíčem ke všem hádankám našeho vezdejšího bytí.

Tajná automatická nápodoba, nevědomá, neúnavná — skrytý řidič všech bytostí!

Všemocný tajuplný řidič — lodivod s maskou na obličeji, jenž za ranního šera mlčky vstupuje na loď života. Který pochází z oněch propastí, kam asi putuje naše duše, když hluboký spánek uzavře brány dne. A třeba je tam dole, hluboko ve stržích tělesného bytí, umístěn praobraz nějakého démona, který požaduje, abychom se připodobnili jeho obrazu — — —

A toto slovo „napodobit!“ — to stručné vybídnutí „odněkud“ stalo se mi cestou, kterou jsem okamžitě nastoupil. Povstal jsem, zvedl jsem obě ruce nad hlavu, tak jako

ta soška, a prsty jsem spustil dolů, až jsem se nehty dotýkal temene.

Ale nic se nestalo.

Žádná změna uvnitř ani zevně.

Abych se nedopustil nějaké chyby v postoji, prohlédl jsem si sošku podrobněji a všiml jsem si, že má oči zavřeny, jako by spala.

To mi stačilo, přestal jsem a čekal, až bude noc. Potom jsem zastavil tikající hodiny, lehl jsem si a zopakoval postavení paží a rukou.

Tak uplynulo několik minut, ale nevěřím, že bych byl usnul.

Najednou mi připadalo, že z mého nitra vychází rachotivý hluk, jako když se kutálí do hlubiny velký kámen.

A jako kdyby mé vědomí padalo za ním po nesmírném schodišti — přeskakujíc dva, čtyři, osm, čím dál víc schodů - tak se trhavě propadalo mé vědomí života, až se na mě položil přízrak zdánlivé smrti.

Co nastalo potom, to nepovím, to neřekne nikdo.

Pravda, kdekdo se tomu směje, že Egypťané a Chaldejci měli magické tajemství, střežené posvátnými zmijemi, jež by byl z tisíců zasvěcených neprozradil ani jediný.

Není přísah, podle našeho domnění, které by tak pevně zavazovaly!

Také já jsem si to kdysi myslel, ale v onom okamžiku jsem pochopil vše.

Není to věc lidské zkušenosti, v níž vjemy leží *za sebou*, a ni žádná přísaha neváže jazyk, jen pouhopouhá myšlenka na náznak těchto věcí zde — zde na tomto světě — a už ti ty zmije míří k srdci.

Proto se to velké tajemství zamlčuje, že se zamlčuje samo, a zůstane tajemstvím, pokud bude svět světem.

Ale to vše souvisí jen podružně s oním sžíhajícím zážitkem, z něhož se už nikdy neuzdramím. Také vnější osud člověka se dostane do jiných kolejí, prolomí-li jeho vědomí byt' jen na okamžik závory pozemského Poznání.

Skutečnost, jejímž jsem živým příkladem.

Od oné noci, kdy jsem vystoupil ze svého těla, sotva to mohu nazvat jinak, změnila se dráha mého života, a moje dříve tak poklidná existence krouží teď od jednoho hádankovitého hrůzostrašného zážitku k jinému — k jakémusi temnému, neznámému cíli.

Je to, jako kdyby mi nějaká ďábelská ruka vyměřovala ve stále kratších intervalech stále méně zotavení a vsunovala mi do cesty přízraky, jež jsou případ od případu strašnější. Jako by ve mně chtěla vyvolat nový, neznámý druh šílenství — pozvolna a s krajní obezřelostí — takovou formu šílenství, kterou nikdo jiný nemůže postřehnout a vytušit, a kterou si uvědomuje v bezejmenných mukách jen ten, kdo jí je stížen.

Hned ve dnech, které následovaly po onom pokuse s hieroglyfem, vyskytly se u mě vjemy, jež jsem zprvu pokládal za klamy smyslů. Slyšel jsem, jak vedlejší tóny, podivně hučivé nebo ječivé, prorážejí hlukem všedního dne, viděl jsem třpytivé barvy, které jsem dřív neznal. Záhadné bytosti se přede mnou vynořovaly, neslyšné a lidmi nezaznamenané, a v přízračném soumraku prováděly nepochopitelné a bezplánovité úkony.

Dokázaly například měnit svou podobu a najednou zase ležet jako mrtvé; pak třeba splývaly jako dlouhé šlemové provazce od okapu dolů, anebo ochablé a slabomyslně tupé dřepěly v tmavých průchodech domů.

Tento stav zvýšené bdělosti u mě netrvá stále, narůstá a ubývá jako měsíc.

Avšak trvalé upadání zájmu o lidstvo, jehož tužby a naděje ke mně doléhají už jen z velké dálky, mi prozrazuje, že má duše je neustále na nějaké temné cestě — pryč, daleko pryč od lidství.

Zpočátku jsem se nechal *vést* našeptávajícím tušením, jež mě naplňovalo — teď jsem jako zapražený kůň a *musím* jít cestami, na které mě to nutí.

A vidíš, jednou v noci, to mě to zase vytrhlo a hnalo ven, toulat se bez plánu tichými ulicemi Malé Strany, kvůli fantastickému dojmu, jímž působí ony starobylé domy.

Je v té čtvrti hrůzno jako nikde na světě.

Nikdy není jasno a nikdy úplně noc.

Odkudsi vychází matný, mdlý svít, jako fosforeskující pára line se z Hradčan dolů na střechy.

Zahneš do uličky a vidíš jenom mrtvé šero; vtom vytryskne ze štěrbiny okna přízračný světelný paprsek a prudce jako zlomyslná jehla tě bodne do zornic.

Z mlhy se vynoří dům — se zalomenými rameny a s ustupujícím čelem — a bezduše jako zdechlé zvíře civí z prázdných vikýřů k nočnímu nebi.

Vedlejší dům se nakloní a žádostivě zašilhá rozzářenými okny na dno studny, jestli v ní ještě je zlatníkově dítě, které se tam před sto lety utopilo. A jdeš-li dál po hrbolaté dlažbě a najednou se ohlédneš, vsadil by ses, že za tebou *zpoza* rohu zíral houbovitý, bledý obličej, ne ve výši ramen — ne, docela dole, kde mohou mít hlavu jen velcí psi.

- - - -

V ulicích nebylo živáčka.

Mrtvolné ticho.

Prastará domovní vrata mlčenlivě tiskla rty k sobě. Zahnul jsem do Thunovy ulice, kde stojí palác hraběnky Mořínové.

Tam dřepěl v mlze úzký dům, jen na dvě okna široký, hektické, zlé zdivo; tam mě to zadrželo, a pocítil jsem, že na mě přichází onen stav zvýšeného bdění.

V takových případech jedním bleskurychle jako pod cizí vůlí a stěží vím, co mi poručí příští vteřina.

I opřel jsem se tam o přivřené dveře a kráčel jsem chodbou a sestoupil po schodišti dolů do sklepa, jako bych do toho domu patřil.

Ta neviditelná uzda, která mě vodívala jako nesvobodné zvíře, tam dole zase povolila, a stanul jsem ve tmě a mučilo mě vědomí, že jsem jednal bez účelu.

Proč jsem tam vešel, proč mi vůbec ani nenapadlo skončit s takovými nesmyslnými nápady?! Byl jsem nemocen, zřejmě nemocen, a byl jsem rád, že nejde o nic jiného, o tu příšernou, záhadnou ruku.

Avšak už v dalším okamžiku jsem si uvědomil, že jsem otevřel dveře, vešel do domu, sestoupil po schodišti, aniž jsem jen jedinkrát narazil, úplně jako někdo, kdo tu přesně zná každíčký krok, a má naděje byla rázem v koncích.

Ponenáhlu si oko zvykalo na tmu, takže jsem se mohl rozhlédnout. Na jednom schodu sklepního schodiště někdo seděl. — Že jsem o něho nezavadil, když jsem šel kolem něho!

Ve tmě jsem viděl skrčenou postavu jen matně.

Černý vous nad obnaženou hrudí. — Také paže byly nahé.

Jenom nohy. jak se zdálo, vězely v kalhotách nebo v nějaké látce.

Ruce vypadaly hrozivě — byly prapodivně zahnuté, skoro pravoúhle k zápěstím.

Dlouho jsem zíral na toho člověka.

Byl tak mrtvolně nehybný, že mi připadalo, jako by se jeho obrysy zažraly do temného pozadí a jako by tak musely zůstat, dokud se dům nerozpadne.

Hrůzou mi naskočila husí kůže, i plížil jsem se dál chodbou podle jejích zákrutů.

Jednou jsem hmátl po zdi a sáhl jsem při tom do roztřepené dřevěné mřížky, jakých se používá k pěstování popínavých rostlin.

A určitě jich tam rostlo hodně, protože jsem málem uvázl v husté síti stonkovitých úponků.

Nepochopitelné bylo jenom to, že ty rostliny, nebo co to mohlo být, byly na dotek teplé jako bobtnavé tělo a vůbec působily na hmat úplně animálním dojmem.

Sáhl jsem tam ještě jednou, ale zděšeně jsem ruku odtrhl: tentokrát jsem nahmatal kulovitý předmět velikosti ořechu, který působil studeně a ihned odskočil.

Byl to brouk?

V tom okamžiku se někde rozsvítilo světlo a ozářilo stěnu přede mnou.

Všechn strach a hrůza, které jsem kdy v životě pocítil, neznamenal nic proti tomuto okamžiku.

Všechna vlákna v mém těle se rozezvučela nepopsatelným děsem.

Němý křik při ochrnutých hlasivkách, jenž projede celým tělem jako mrazivý chlad:

Až ke stropu byla zeď potažena pletivem krvavých žil, z nichž jako jahody vyčnívaly stovky vypoulených očí.

To jedno, na které jsem právě sáhl, se ještě trhavě pohybovalo sem a tam a zeleně po mně pošilhávalo.

Měl jsem pocit, že se zhroutl, a vrhl jsem se dva tři kroky dál do tmy; vyrazil proti mně oblak pachů, v němž bylo cosi tlejícího, humusovitého, jako houby a moruše.

Kolena se mi roztřásla a bil jsem divoce kolem sebe. Vtom přede mnou zažhnulo něco jako rezavý kroužek: usínající knot olejové lampy, jež v dalším okamžiku ještě jednou vzplála.

Skočil jsem k ní a rozechvělými prsty vyšrouboval knot, takže jsem ještě zachránil čadící plamínek.

Potom jsem se jedním pohybem otočil, lampu před sebou jako na ochranu.

Prostor byl prázdný.

Na stole, kde prve stála lampa, ležel podlouhlý lesklý předmět.

Moje ruka po něm sáhla jako po zbrani.

Ale co jsem uchopil, byla jen nějaká lehká, drsná věc.

Nic se nepohnulo, a já jsem s ulehčením vzdychl. Opatrně, abych nezhasí plamen, svítil jsem si podél zdí. Všude tytéž dřevěné špalíry, a jak jsem teď zřetelně viděl, propletené zřejmě nastavovanými žilami, v nichž pulsovala krev.

Mezi nimi příšerně probleskovaly nesčetné oční bulvy s odpornými borůvkovitými pupenci, jež se postupně vykláněly a zvolna mě sledovaly, když jsem procházel kolem. — Oči všech velikostí a barev. — Od jasně blýskavé duhovky až k světle modrému mrtvému koňskému oku, jež nehybně hledělo vzhůru.

Mnohé byly svrasklé a zčernalé a podobaly se uschlému rulíku.

Hlavní kmenové žíly se pnuly vzhůru z fiól naplněných krví, z nichž si nějakým záhadným způsobem braly šťávu.

Zakopl jsem o misky, naplněné bělavými kousky tuku, z nichž vyrůstaly muchomůrky potažené sklovitou pokožkou. Muchomůrky z růžového masa, které se při každém dotknutí smrskávaly.

A všechno vypadalo jako části vyňaté z živých těl, s nepochopitelným uměním sestavené, zbavené svého lidského oduševnění a stlačené na čistě vegetativní růst.

Že je v nich život, to jsem poznal zřetelně, když jsem ty oči osvětlil zblízka a viděl, jak se zornice ihned stáhly.

Kdo asi byl ten ďábelský zahradník, jenž tuhle příšernou plantáž založil!

Vzpomněl jsem si na člověka na sklepních schodech.

Instinktivně jsem sáhl do kapsy po nějaké zbrani, vtom jsem ucítil ten rozpukaný předmět, který jsem si tam prve zastrčil.

Leskl se matně a šupinatě — šiška z růžových lidských nehtů!

Upustil jsem ho, roztřesen hrůzou, a stiskl jsem zuby: jenom ven, ven, i kdyby ten člověk na schodech procítl a vrhl se na mě!

A vzápětí jsem byl u něho a chtěl jsem se na něho vrhnout sám, a vtom jsem viděl, že je mrtvý — žlutý jako vosk.

Ze sepjatých rukou — nehty vytrhány. Malé řezy nožem na hrudi a na spáncích nasvědčovaly tomu, že byl pitván.

Chtěl jsem kolem něho pryč a zavadil jsem o něj tuším rukou. V témž okamžiku sklouzl asi po dvou schodech ke mně, najednou tu stál vzpřímený, paže ohnuté nahoru, ruce k temeni.

Jako ten egyptský hieroglyf, totéž držení těla, týž postoj!

Vím už jenom, že se lampa roztříštila, že jsem rozrazil domovní dveře a pocítil, jak démon ochrnutí bere mé pulsující srdce do svých studených prstů.

Potom jsem si v polobdělém stavu cosi uvědomil: ... že ten muž musel být pověšen za lokty na provazy, jenom sklouznutím ze schodů mohlo se jeho tělo dostat do vzpřímeného postoje ... a pak . . . pak mnou kdosi zacloumal: „Máte jít k panu komisaři.“

A vešel jsem do špatně osvětlené jizby, u stěny stály dlouhé fajfky, na stojanu visel úřednický plášť. . . Byla to policejní úřadovna.

Podpíral mě strážník.

Komisař seděl za stolem, pořád se díval někam za mě -a zamručel: „Máte jeho nacionále?“

„Měl u sebe vizitky, odebrali jsme mu je,“ slyšel jsem strážníka.

„Co jste pohledával v Thunově ulici — před otevřenými domovními vraty?“

Dlouhá pauza.

„VY!“ napomenul mě strážník a strčil do mě.

Blábolil jsem cosi o vraždě ve sklepě v Thunově ulici.

Nato strážník vyšel ven.

Komisař pořád hleděl někam za mě a pronesl dlouhou větu.

Zaslechl jsem jenom: „Co si myslíte, doktor Cinderella je velký učenec — egyptolog — a pěstuje všelijaké nové, masožravé rostliny — nepenthy, drosery nebo co — nevím to jistě ... V noci byste měl zůstávat doma.“

Tu za mnou vrzly dveře, otočil jsem se, a tam stál nějaký dlouhán s volavčím zobanem — egyptský Anubis.

Zatmělo se mi před očima, Anubis se uklonil komisaři, přistoupil ke mně a pošeptal mi: „Doktor Cinderella.“

Doktor Cinderella!

A vtom mi napadlo něco důležitého z minulosti — co jsem ihned zase zapomněl.

Když jsem se na Anubise znovu podíval, stal se z něho písař a měl jenom ptačí typ a podal mi mé vlastní vizitky, na nichž stálo: Doktor Cinderella.

Komisař na mě náhle pohlédl a já jsem slyšel, jak říká: „Vždyť jste to vy sám. Měl byste v noci zůstávat doma.“

A písař mě vyvedl ven, a když jsem šel mimo, zavadil jsem o úřednický plášť na stojanu.

Zvolna padal a zůstal viset za rukávy.

Jeho stín na obílené stěně zvedl paže nad hlavu a viděl jsem, jak nemotorně napodobuje postoj egyptské sošky.

Vidíš, to bylo před třemi týdny: můj poslední zážitek. Ale od té doby jsem ochrnutý: mám teď dvě odlišné poloviny obličeje a levou nohu vleču za sebou.

Úzký hektický dům jsem marně hledal, a na komisařství o oné noci také nikdo nic neví.

Překlad František Marek
Ilustrace Karel Teissig